

Ocena ryzyka depresji u pacjentów geriatrycznych

Depression risk assessment in geriatric patients

Mariola Głowacka, Zuzanna Lemanowicz

Zakład Pielęgniarstwa Wydział Nauk o Zdrowiu Mazowiecka Uczelnia Publiczna w Płocku

Streszczenie

Wstęp. Proces starzenia to systematyczny, stopniowy spadek równowagi organizmu, który skutkuje wzrostem zachorowalności i umieralności. **Cel pracy.** Przedstawienie oceny ryzyka depresji u pacjentów geriatrycznych. **Materiał i metody.** Badania przeprowadzono w okresie od lutego do czerwca 2019 r. w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Płocku. Przebadano 100 osób po 65. roku życia, w tym 51 kobiet i 49 mężczyzn. W badaniach zastosowano metodę obserwacji oraz szacowania z wykorzystaniem kwestionariusza Geriatrycznej Skali Oceny Depresji według Yesavage'a. **Wyniki.** Analizując cechy demograficzne, takie jak: wiek i płeć dokonano analizy ich wpływu na ryzyko depresji u pacjentów geriatrycznych. **Wnioski.** Wg skali GDS największy odsetek respondentów osiągnął wynik prawidłowy, przy czym im wyższy wiek tym większe ryzyko depresji. (Gerontol Pol 2020; 28; 148-153)

Słowa kluczowe: senior, depresja, Geriatryczna Skala Depresji

Abstract

Introduction. The aging process is a gradual decrease in the bodily balance, which results in an increase in morbidity and mortality. **Aim of the study.** Presentation of the depression risk assessment in geriatric patients. **Material and methods.** Research conducted from February to September 2019 at the Hospital Emergency Department at the Provincial Integrated Hospital in Płock. 100 people over 65 were examined, including 51 women and 49 men. Scaling Geriatric Yesavage Depression Rating Scale was used in the study. **Results.** By analyzing demographic characteristics such as age and gender, an analysis of their impact on the risk of depression in geriatric patients was carried out. **Conclusions.** According to the GDS scale, the highest percentage of respondents achieved the correct result and the higher the age, the greater the risk of depression was. (Gerontol Pol 2020; 28; 148-153)

Keywords: seniors, depression, Geriatric Depression Scale

Wstęp

Starzenie się to systematyczna, sukcesywna redukcja równowagi organizmu, która skutkuje wzrostem zachorowalności i umieralności. Oddziaływania zewnętrzne należą do jednych z wielu cech starzenia. Zaliczyć do nich można: styl życia, sposób odżywiania, środowisko życia oraz złożone czynniki psychospołeczne. Stopniowo zaobserwować można również pogorszenie szybkości przebiegu procesów myślowych, pamięci i inteligencji [1-5].

Najczęściej spotykanym zaburzeniem psychicznym u seniorów powyżej 65. roku życia są zaburzenia depresyjne, które występują u około 11% pacjentów w wieku podeszłym [6].

Cel pracy

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie wyników oceny ryzyka depresji u seniorów w oparciu o Geriatryczną Skalę Oceny Depresji według Yesavage'a.

Metody i metody

W badaniu zastosowano metodę obserwacji i metodę szacowania oraz narzędzie badawcze: Geriatryczną Skalę Oceny Depresji według Yesavage'a.

Badania przeprowadzono w okresie luty-czerwiec 2019 r. Badania przeprowadzono w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Płocku. Przebadano łącznie 100 osób po 65. roku życia, w tym: 51 kobiet i 49 mężczyzn. Średnia wieku badanych to 74,3 lata, w tym wiek minimalny – 65 lat,

maksymalny – 102 lata. Najlicniejszą grupę tworzyli badani w wieku 65-70 lat- 51%, najmniej liczną w wieku 81 lat i więcej- 19,0%. Najwyższy odsetek stanowiły osoby zamężne/zonate- 50,0% oraz mieszkańcy miasta – 55,0%, a najniższy panny/ kawalerowie- 14,0%.

Wyniki

Skrócona wersja Geriatrycznej Skali Depresji – GDS (15 pozycji) ma na celu ustalenie możliwości wystąpienia depresji wśród pacjentów.

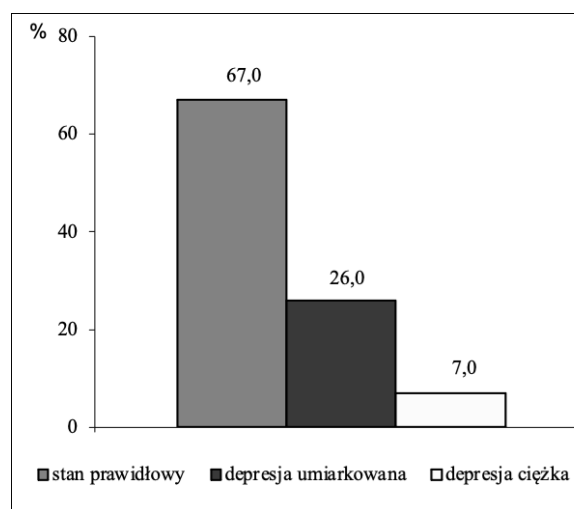
Punktacja :

- 0 – 5 stan prawidłowy
- 6 – 10 depresja umiarkowana
- 11 – 15 depresja ciężka.

Ze wszystkich aspektów Geriatrycznej Skali Depresji, najwyższe wskaźniki, mające negatywny wpływ na poziom depresji odnotowano w pozycjach: czy myśli Pani, że ludzie są lepsi niż Pan/i? (15) – średnia 0,6 punktu, czy czuje się Pan/i pełny/a energii? (13) – 0,44 punktu oraz czy czuje Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni ludzie? (10) – 0,39 punktu. W tych aspektach badani mieli największy wskaźnik depresji. Najniżej oceniono aspekty: czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a? (7)– 0,21 punktu, czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna? (14) – 0,2 punktu oraz

myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i z niego zadowolony/a? (1) – 0,12 punktu. W tych aspektach badani mieli najmniejszy wskaźnik depresji. Wynik minimalny skali GDS wyniósł 0 punktów, maksymalny 15 punktów. Średni z kolei wyniósł – 4,35 punktu, co kwalifikuje grupę jako – stan prawidłowy (tabela II).

Większość badanych uzyskała wynik stanu prawidłowego – 67,0%. Najmniej badanych to osoby z depresją ciężką – 7,0% (ryc. 1).

Rycina 1. Rozkład wyników

Figure 1. Range of results

Tabela I. Wartości poszczególnych pozycji GDS

Table I. Values of individual GDS items

Lp.	Czynność	średnia	SD
1	myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i z niego zadowolony/a?	0,12	0,327
2	czy zmniejszyła się liczba Pani/a aktywności i zainteresowań?	0,27	0,446
3	czy ma Pan/i poczucie, że życie jest puste?	0,32	0,469
4	czy często czuje się Pan/i znudzony/a?	0,24	0,429
5	czy jest Pan/i w dobrym nastroju przez większość czasu?	0,22	0,416
6	czy obawia się Pan/i, że może się zdarzyć Panu/i coś złego?	0,23	0,423
7	czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a?	0,21	0,409
8	czy często czuje się Pan/i bezradny?	0,28	0,451
9	czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać?	0,35	0,479
10	czy czuje Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni ludzie?	0,39	0,490
11	czy myśli Pan/i, że wspaniale jest żyć?	0,22	0,416
12	czy obecnie czuje się Pan/i gorszy/a od innych ludzi?	0,26	0,441
13	czy czuje się Pan/i pełny/a energii?	0,44	0,499
14	czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna?	0,20	0,402
15	czy myśli Pani, że ludzie są lepsi niż Pan/i?	0,60	0,492

Tabela. II. Wyniki średnie skali GDS

Table II. Average results of the GDS scale

N	Średnia	SD	minimum	maksimum	Q25	mediana	Q75
100	4,35	3,625	0,0	15,0	2,0	4,0	6,0

Odnotowano istotne statystycznie różnice ($p < 0,05$) pomiędzy mężczyznami i kobietami, dotyczące wyników pozycji: czy obawia się Pan/i, że może się zdarzyć Panu/i coś złego oraz czy często czuje się Pan/i bezradny (tabela III).

Wyższy wskaźnik punktowy depresji odnotowano w grupie kobiet. Również w większości pozycji z wyjątkiem: czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać, czy myśli Pan/i, że wspaniale jest żyć,

czy obecnie czuje się Pan/i gorzej/a od innych ludzi oraz czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna (tabela IV).

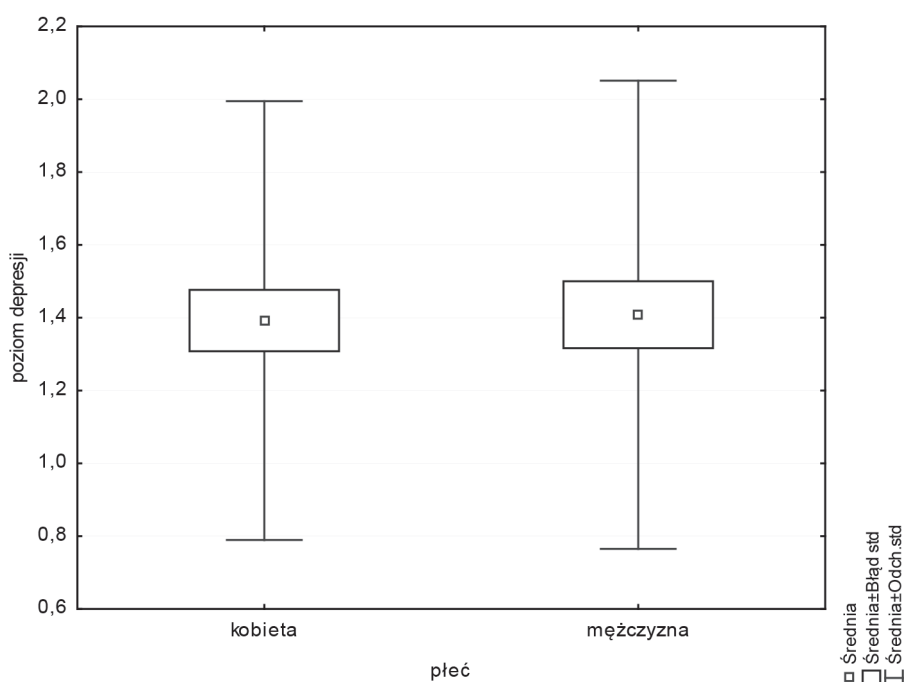
U większości kobiet występował najczęściej stan prawidłowy – 34 osoby (66,7%), a najrzadziej depresja ciężka – 3 osoby (5,9%). Podobnie w grupie mężczyzn: stan prawidłowy – 33 osoby (67,3%), depresja ciężka – 4 osoby (8,2%). Nieznacznie wyższy wskaźnik depresji odnotowano w grupie mężczyzn (ryc.2).

Tabela III. Różnice w wynikach GDS pomiędzy grupami płci
Table III. Differences in GDS results between gender groups

Poz.	Sum. rang mężczyzna	Sum. rang kobieta	U	Z	poziom p	Z popraw.	poziom p
1	2480,5	2569,5	1243,5	0,038	0,970	0,067	0,946
2	2263,0	2787,0	1038,0	-1,455	0,146	-1,892	0,059
3	2440,5	2609,5	1215,5	-0,231	0,817	-0,286	0,775
4	2386,5	2663,5	1161,5	-0,603	0,546	-0,816	0,415
5	2435,5	2614,5	1210,5	-0,265	0,791	-0,370	0,711
6	2261,0	2789,0	1036,0	-1,469	0,142	-2,015	0,044
7	2460,0	2590,0	1235,0	-0,097	0,923	-0,137	0,891
8	2238,5	2811,5	1013,5	-1,624	0,104	-2,088	0,037
9	2517,0	2533,0	1207,0	0,290	0,772	0,351	0,726
10	2369,0	2681,0	1144,0	-0,724	0,469	-0,857	0,391
11	2535,5	2514,5	1188,5	0,417	0,677	0,581	0,561
12	2487,5	2562,5	1236,5	0,086	0,931	0,113	0,910
13	2446,5	2603,5	1221,5	-0,190	0,850	-0,221	0,825
14	2484,5	2565,5	1239,5	0,066	0,948	0,095	0,925
15	2404,5	2645,5	1179,5	-0,479	0,632	-0,565	0,572
GDS	2476,0	2574,0	1248,0	0,007	0,994	0,008	0,993

Tabela IV. Wyniki średnie pozycji skali GDS w grupach płci
Table IV. Average results of the GDS items in gender groups

Płeć	kobieta		mężczyzna	
	średnia	SD	średnia	SD
Pozycja GDS				
myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i z niego zadowolony/a?	0,12	0,33	0,12	0,33
czy zmniejszyła się liczba Pani/a aktywności i zainteresowań?	0,35	0,48	0,18	0,39
czy ma Pan/i poczucie, że życie jest puste?	0,33	0,48	0,31	0,47
czy często czuje się Pan/i znudzony/a?	0,27	0,45	0,20	0,41
czy jest Pan/i w dobrym nastroju przez większość czasu?	0,24	0,43	0,20	0,41
czy obawia się Pan/i, że może się zdarzyć Panu/i coś złego?	0,31	0,47	0,14	0,35
czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a?	0,22	0,42	0,20	0,41
czy często czuje się Pan/i bezradny?	0,37	0,49	0,18	0,39
czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać?	0,33	0,48	0,37	0,49
czy czuje Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni ludzie?	0,43	0,50	0,35	0,48
czy myśli Pan/i, że wspaniale jest żyć?	0,20	0,40	0,24	0,43
czy obecnie czuje się Pan/i gorzej/a od innych ludzi?	0,25	0,44	0,27	0,45
czy czuje się Pan/i pełny/a energii?	0,45	0,50	0,43	0,50
czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna?	0,20	0,40	0,20	0,41
czy myśli Pani, że ludzie są lepsi niż Pan/i?	0,63	0,49	0,57	0,50
GDS	4,71	3,67	3,98	3,57

Rycina 2. Rozkład średnich z wyników GDS w grupach płci
Figure 2. The range of mean GDS results in gender groups

Wiek badanych pozostawał w statystycznie niskiej korelacji z wynikami pozycji: czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a oraz czy często czuje się Pan/i bezradny ($p < 0,05$) (tabela V).

Najwyższy wskaźnik punktowy depresji odnotowano w grupie 81 lat i więcej. Również w większości pozycji z wyjątkiem: czy zmniejszyła się liczba Pani/a aktywności i zainteresowań, czy myśli Pan/i, że wspaniale jest żyć, czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna, które najwyżej punktowali badani w wieku 65-70 lat

oraz czy ma Pan/i poczucie, że życie jest puste i czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać- najwyżej punktowane przez badanych w wieku 71-80 lat.

Najniższe wyniki GDS oraz większości pozycji w tej skali uzyskali badani w wieku 65-70 lat z wyjątkiem pięciu pozycji: myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i z niego zadowolony/a, czy zmniejszyła się liczba Pani/a aktywności i zainteresowań, czy czuje Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni ludzie, czy my-

Tabela V. Korelacje wieku i wyników GDS

Table V. Correlations of age and GDS scores

Pozycja GDS	R	t(N-2)	poziom p
myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i z niego zadowolony/a?	0,026	0,260	0,795
czy zmniejszyła się liczba Pani/a aktywności i zainteresowań?	-0,143	-1,428	0,157
czy ma Pan/i poczucie, że życie jest puste?	0,161	1,611	0,110
czy często czuje się Pan/i znudzony/a?	0,076	0,754	0,453
czy jest Pan/i w dobrym nastroju przez większość czasu?	0,160	1,608	0,111
czy obawia się Pan/i, że może się zdarzyć Panu/i coś złego?	0,158	1,582	0,117
czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a?	0,209	2,112	0,037
czy często czuje się Pan/i bezradny?	0,223	2,261	0,026
czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać?	-0,069	-0,687	0,494
czy czuje Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni ludzie?	-0,005	-0,046	0,963
czy myśli Pan/i, że wspaniale jest żyć?	-0,033	-0,327	0,745
czy obecnie czuje się Pan/i gorszy/a od innych ludzi?	0,067	0,661	0,510
czy czuje się Pan/i pełny/a energii?	0,125	1,247	0,215
czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna?	-0,026	-0,258	0,797
czy myśli Pani, że ludzie są lepsi niż Pan/i?	-0,001	-0,012	0,991
GDS	0,108	1,079	0,283

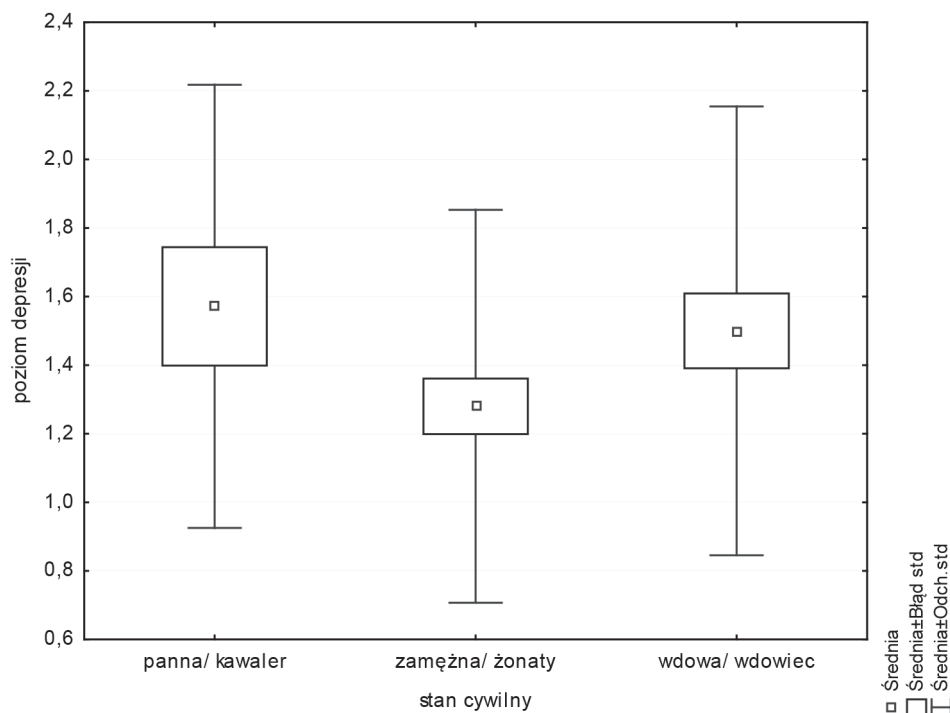
śli Pan/i, że wspaniale jest żyć i czy myśli Pani, że ludzie są lepsi niż Pan/i – pacjenci w wieku 71-80 lat oraz jednej pozycji czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać – respondenci w wieku 81 lat i więcej (tabela VI).

W grupie wiekowej 65-71 lat najczęściej badanych reprezentowało stan prawidłowy – 36 osób (70,6%), najmniej- depresję ciężką – 3 osoby (5,9%). W wieku 71-80 lat, dominowali respondenci w stanie prawidłowym – 11 osób (70,0%), najmniej depresja ciężka – 3 osobny (10,0%) (ryc. 3).

Tabela VI. Wyniki średnie pozycji skali GDS w grupach wiekowych

Table VI. Average results of the GDS items in age groups

wiek	65-70 lat		71-80 lat		81 lat i więcej	
Pozycja GDS	średnia	SD	średnia	SD	średnia	SD
myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i z niego zadowolony/a?	0,12	0,33	0,10	0,31	0,16	0,37
czy zmniejszyła się liczba Pani/a aktywności i zainteresowań?	0,31	0,47	0,30	0,47	0,11	0,32
czy ma Pan/i poczucie, że życie jest puste?	0,24	0,43	0,43	0,50	0,37	0,50
czy często czuje się Pan/i znudzony/a?	0,22	0,42	0,23	0,43	0,32	0,48
czy jest Pan/i w dobrym nastroju przez większość czasu?	0,16	0,37	0,27	0,45	0,32	0,48
czy obawia się Pan/i, że może się zdarzyć Panu/i coś złego?	0,18	0,39	0,23	0,43	0,37	0,50
czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a?	0,14	0,35	0,23	0,43	0,37	0,50
czy często czuje się Pan/i bezradny?	0,20	0,40	0,30	0,47	0,47	0,51
czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać?	0,37	0,49	0,37	0,49	0,26	0,45
czy czuje Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni ludzie?	0,41	0,50	0,30	0,47	0,47	0,51
czy myśli Pan/i, że wspaniale jest żyć?	0,24	0,43	0,20	0,41	0,21	0,42
czy obecnie czuje się Pan/i gorszy/a od innych ludzi?	0,24	0,43	0,27	0,45	0,32	0,48
czy czuje się Pan/i pełny/a energii?	0,39	0,49	0,43	0,50	0,58	0,51
czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna?	0,22	0,42	0,17	0,38	0,21	0,42
czy myśli Pani, że ludzie są lepsi niż Pan/i?	0,61	0,49	0,57	0,50	0,63	0,50
GDS	4,02	3,47	4,40	3,70	5,16	3,96

Rycina 3. Rozkład średnich z wyników GDS w grupach wiekowych

Figure 3. Range of mean GDS results in respective age groups

Dyskusja

Najczęściej spotykanym zaburzeniem psychicznym występującym u seniorów powyżej 65. roku życia są zaburzenia depresyjne. Występują u około 11% pacjentów w wieku podeszłym [5,7]. Jest to zgodne z doniesieniami wskazującymi, że największe ryzyko depresji dotyczy osób powyżej 80 roku życia (średnia 5,92 pkt) [8], przy czym w grupie osób najstarszych ryzyko depresji umiarkowanej dotyczy ok. 43 %, a depresji ciężkiej ok. 45 % pacjentów [9]. Podobnie, jak podaje Fidecki i wsp. większość osób w wieku podeszłym hospitalizowanych w oddziałach internistycznych wykazuje objawy depresyjne [9]. Doniesienia tematyczne potwierdzają, że wiek jest jednym z czynników ryzyka depresji. W badaniach własnych nie stwierdzono jednak istotnej statystycznie zależności pomiędzy wiekiem a ryzykiem depresji.

Inną typową chorobą omawianego wieku są zaburzenia otępienne, których występowanie przyczynia się do niepełnosprawności oraz śmiertelności. Wyróżniamy otępienie lekkie, umiarkowane oraz głębokie [5,7].

W badaniach dotyczących występowania depresji wśród osób powyżej 60. roku życia, które zostały przeprowadzone przez Doroszkiewicz średnia wieku wynosiła 81,1 lat. U 60% badanych seniorów odnotowano

nieprawidłowy wynik stanu emocjonalnego. U co piątej osoby badanie nie zostało przeprowadzone, z powodu ciężkiego stanu chorego lub braku kontaktu słowno-logicznego [7].

W badaniach własnych wykazano, że z depresją ciężką boryka się 7,0% badanych, a z depresją umiarkowaną 26,0%. Wynik prawidłowy odnotowano u 67% seniorów. Nieznacznie wyższy wskaźnik depresji odnotowano w grupie mężczyzn, co jest zgodne z doniesieniami Fideckiego i wsp. wykazującymi, że objawy depresji występowały rzadziej u kobiet (22,81%) [10].

Wnioski

1. W skali GDS największy odsetek badanych uzyskało wynik prawidłowy, najmniej- rozpoznanie: depresja ciężka.
2. Wraz z wiekiem zwiększało się ryzyko depresji u seniorów.
3. Generalnie nieznacznie wyższy wynik w zakresie GDS uzyskali mężczyźni.

Konflikt interesów

Brak/None

Piśmiennictwo

1. Bień B. Sytuacja zdrowotna osób w podeszłym wieku [w:] Bień B. (red.) Geriatria z elementami gerontologii ogólnej. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Gdańsk: Wydawnictwo Via Medica, 2009: 42-43.
2. Grzanka-Tykwińska A, Kędziora-Kornatowska K.. Znaczenie wybranych form aktywności w życiu osób w podeszłym wieku. Gerontologia Polska 2010;1:29-32.
3. Kowalska J, Szczepańska-Gieracha J. Zaburzenia funkcji poznawczych i zespoły otępienne- problem fizjologii geriatrycznej. Fizjoterapia. Wrocław 2010:73-80.
4. Osiński W. Gerokinezyjologia. Nauka i praktyka aktywności fizycznej w wieku starszym. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2015: 1-5.
5. Sikora E. Procesy starzenia. [w:] Galus K. (red.) Geriatria. Wybrane zagadnienia. Wrocław, Wydawnictwo Urban&Partner 2009:1-8.
6. Pilecka K., Sekula A. Obserwacja poprawy funkcji umysłowych metodą Mini-Mental w chorych Oddziały Geriatrycznego po zaprotezowaniu niedosłuchu. Katowice, Ann. Acad. Med. Siles. 2014;3:164-168.
7. Kędziora-Kornatowska K., Polak- Szabela A. Zaburzenia otępienne wśród osób powyżej 60. Roku życia. [w:] Cybulski M., Waszkiewicz N. (red.) Psychogeriatria. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL 2017:31-44.
8. Fidecki W., Wysokiński M. Książkiewicz-Cwyl i wsp. Ocena ryzyka depresji wśród starszych pacjentów hospitalizowanych w oddziałach chorób wewnętrznych. Geriatria 2017;11:177-182.
9. Fidecki W., Wysokiński M., Wrońska I.(i wsp.). Ocena ryzyka depresji wśród osób starszych ze środowiska wiejskiego Risk assessment of depression among the elderly from a rural environment. Geriatria 2019; 13: 147-151.
10. Fidecki W., Wysokiński M., Weremkiewicz I. i wsp. Assessment of the Risk of Depression in Neurogeriatric Patients Ocena ryzyka występowania depresji u pacjentów neurogeriatrycznych. The Journal of Neurological and Neurosurgical Nursing 2016;5(3):104-108.